

Bundeling informatiemateriaal Zorg en Veiligheid

Basis- en verdiepingsmateriaal VNG opleiding Zorg en Veiligheid

Toelichting

Het informatiemateriaal in dit document is gebundeld aan de hand van de notitie Merkbaar beter in het sociaal domein - verbinden Zorg en Veiligheid, maar is aangepast voor dit doel. In de bundeling worden vijf inhoudelijke opgaven geschetst. Daarnaast worden rode draden onderscheiden die veel thema's doorkruisen. Adressering van deze rode draden kan bijdragen aan het slagen van de aanpak op de individuele thema's. Overigens zijn deze rode draden ook sociaal domein breed herkenbaar, maar manifesteren zich juist bij zorg en veiligheid extra vanwege de ernst van de problematiek.

Het uitgangspunt is dat het materiaal de gewenste situatie 'ademt', oftewel denken vanuit verbinding en niet vanuit een van de domeinen. Het materiaal is daarop beoordeeld, maar ook materiaal vanuit een domein of thema is toegevoegd waar het van belang is voor het kennisniveau. Verder is er onderscheid gemaakt tussen basismateriaal en verdiepingsmateriaal.

Instructie voor deelnemers opleiding (ook via mail versturen)

In bijgevoegd document (en hopelijk zo snel mogelijk via de website van de VNG) vind je informatiemateriaal op het snijvlak van het zorg- en veiligheidsdomein. Dit is bedoeld als voorbereiding van de opleiding zorg en veiligheid. Hierin bevinden zich diverse bronnen, van artikelen en factsheets tot aan best-practices en opiniestukken. Let op, de verzameling in dit bestand is niet uitputtend en is geen statisch product, informatie kan continu worden toegevoegd en verwijderd.

Per onderwerp is er basis- en verdiepingsmateriaal beschikbaar. Verwacht wordt dat je tenminste het basismateriaal kent. Wanneer je al over deze kennis beschikt kun je het overslaan en op zoek gaan naar welk verdiepingsmateriaal passend voor jou is. Soms bestaat het basismateriaal daarom uit samenvattingen in infographics zodat je weet wat het betreft en gericht op zoek kunt gaan naar verdieping op onderdelen.

Tijdsbesteding: richtlijn is 2 tot 8 uur afhankelijk van het kennisniveau in de beginsituatie.

[De 5 opgaven en de beschikbare kennis](#)

Elke opgave wordt toegelicht en daarna volgen een aantal links naar materiaal (tekst, webinars, animaties, opiniestukken) die als basis- en/of verdiepingsmateriaal bestudeerd kunnen worden.

Opgave 1: Huiselijk geweld en kindermishandeling

Huiselijk geweld en kindermishandeling vormen één van de grootste maatschappelijke problemen met enorme (directe en indirecte) impact, persoonlijk én maatschappelijk. De aanpak is daarom geïntensiveerd. Daarbij gaat het niet alleen om terugdringen en schade beperken van huiselijk

geweld en kindermishandeling, maar ook om het voorkomen van (herhaald) geweld. In het vierjarig actieprogramma Geweld Hoort Nergens Thuis (2018-2021) van Rijk en gemeenten staat de uitvoeringspraktijk centraal, met activiteiten die vallen onder 3 actielijnen, namelijk; 1) het eerder en beter in beeld krijgen van het geweld, 2) het geweld stoppen en duurzaam oplossen van geweld en 3) extra aandacht voor een aantal 'specifieke groepen'. De regio-aanpak is het fundament van het programma.

Basismateriaal

Het programma 'Geweld hoort nergens thuis' (2018), initieert, verbindt en coördineert landelijke, regionale en lokale initiatieven en brengt synergie aan in de aanpak om huiselijk geweld en kindermishandeling terug te dringen en duurzaam op te lossen. Artikel geheel lezen en desgewenst doorklikken per onderdeel voor verdieping.

www.vng.nl/artikelen/over-het-programma-geweld-hoort-nergens-thuis

Infographic met een voortgangsrapportage van het programma Geweld hoort nergens thuis (Ministerie van VWS).

www.vng.nl/20200528_134_vws_infographic_4e_rapportage_ghnt_03_web_def.pdf

Film Meldcode en gefaseerde ketenzorg (Wilde Kastanje Training & Opleiding, 2020). Een korte animatie over gefaseerde ketenzorg.

www.wildekastanje.nl/trainingen/meldcode/extra-info/gefaseerde-ketenzorg/

De Cirkel is Rond project. Een samenwerkingsproject van Veilig Thuis West-Brabant en Vrouwenopvang Safegroup waar ervaringsdeskundigen worden ingezet om geweld te doorbreken.

www.cirkelisrond.nl/

Artikel op de VNG website met aantal aandachtspunten rond HGKM. Artikel geheel lezen en desgewenst doorklikken per onderdeel voor verdieping.

www.vng.nl/rubrieken/onderwerpen/kindermishandeling-en-huiselijk-geweld

Verdiepingsmateriaal

Meerjarig onderzoek bij 13 Veilig Thuis regio's (2020)

www.verwey-jonker.nl/artikel/onderzoek-aanpak-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling-in-dertien-veilig-thuis-regios/

Werken aan Veiligheid door lokale (wijk)teams van gemeenten (VNG, 2019).

<https://vng.nl/nieuws/kwaliteitskader-werken-aan-veiligheid-voor-lokale-teams>

Eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risicogestuurde zorg. Een duurzame visie op ketenzorg bij kindermishandeling, huiselijk geweld en seksueel misbruik en de centrale rol hierbij van het triage-instrument Veilig Thuis (Vogtlander & Van Arum, 2016).

www.vng.nl/files/vng/201605_visiedocument_gefaseerde_ketensamenwerkingvogtlander_van_arum_0.pdf

Stroomschema gefaseerde ketenzorg met systeem, netwerk en casusregisseur bij huiselijk geweld, kindermishandeling en seksueel misbruik (Vogtlander & Van Arum, 2016).

www.trimbos.nl/docs/81b51778-7a7e-4062-8ffc-8fa88956e539.pdf

Mda++ bouwstenen en roadmap (2019). Als onderdeel van het actieprogramma GHNT wordt aandacht besteed aan het ontwikkelen of doorontwikkelen van een MDA++ aanpak in de regio's.

www.veiligthuiszeeland.nl/app/uploads/2019/06/20190419-MDA-roadmap-def_.pdf

Webinars Dag van Zorg en Veiligheid - Workshop 20 over MDA++

In het MDA++ werkt een aantal organisaties samen om de vicieuze cirkel van geweld te doorbreken en het aantal slachtoffers te verminderen.

www.youtube.com/playlist?list=PLVrHTmfh9JA_rA47f0zV_tlaNEEyc1rJy

Plegeraanpak Flevoland. Outreachend en betrokken! (GHNT projectenpool, 2019). Een aanpak voor de provincie Flevoland.

www.almerekracht.almere.nl/GHNT.Plegeraanpak_Flevoland_Outreachend_en_betrokken.Infosh eet_oktober_2019.pdf

Olcay en huiselijk geweld (Net 5, 2020). Waarbij Olcay op zoek gaat naar antwoorden op vragen die zij heeft over huiselijk geweld met als doel het taboe hierover te doorbreken.

www.kijk.nl/programmas/olcay-and-huiselijk-geweld/prokgdMmiSs

Doorbreken geweldspatroon vraagt gespecialiseerde hulp. Onderzoek naar effectiviteit van de aanpak huiselijk geweld in de G4 (Tierolf, Lünemann & Stekete, 2014)

www.verwey-

jonker.nl/doc/vitaliteit/1366_Doorbreken%20geweldspatroon%20vraagd%20gespecialiseerde%20hulp_Web.pdf

Websites van betrokken organisaties:

Veilig thuis: www.veiligthuis.nl/hoe-werkt-veilig-thuis/

Raad van de kinderbescherming: www.kinderbescherming.nl/over-ons/organisatie

Zorg en Veiligheidshuizen: www.veiligheidshuizen.nl/wat-doet-een-zvh

Jeugdzorg Nederland: www.jeugdzorgnederland.nl/over-ons/jeugdzorg-nederland/

Branche vereniging voor participatie, begeleiding en veilige opvang: www.valente.nl/

De Cirkel is Rond: www.cirkelrond.nl/

Websites waar veel informatie over dit onderwerp te vinden is :

Algemeen huiselijke geweld: www.huiselijkgeweld.nl/

Augeo: www.augeo.nl/

Opgave 2: Personen met verward gedrag

Gemeenten en hun ketenpartners willen tot een goed werkende aanpak komen om personen met verward gedrag tijdig en passende hulp te bieden. Te veel personen die verward, of onbegrepen gedrag, vertonen krijgen nog niet de hulp die zij nodig hebben. De aanpak profiteert van een optimalisering van de samenwerking tussen zorg- en veiligheidsdomein.

De goed werkende aanpak bestaat uit 9 bouwstenen die soms regionaal en soms lokaal worden opgepakt. Het landelijk actieprogramma Personen met Verward Gedrag onder leiding van het Schakelteam heeft gewerkt aan een sluitende aanpak voor personen met verward gedrag. Inmiddels kunnen gemeenten, samen met hun partners in de regio, sinds juni 2020 de hulp inroepen van het Verbindend Landelijk OndersteuningsTeam (VLOT). Dat team bestaat uit tien regioadviseurs, een kernteam met vertegenwoordigers van het Rijk en de VNG en twee landelijk opererende portefeuillehouders. Zij kunnen gemeenten ondersteunen bij deze opgave.

De opgave rondom mensen met verward gedrag bestaat uit verschillende onderdelen: de wettelijke en financiële borging van de inzet van ervaringsdeskundigen, 24/7 melden en beschikbaarheid van zorg en ondersteuning (op het snijvlak van wmo/zvw/wlz) en passend vervoer. Evenals om de toegang tot de acute zorg. Tenslotte knelt de huidige privacywetgeving met de inzet op preventie en vroegsignalering die op dit vraagstuk gewenst is.

Basismateriaal

Te veel personen die verward gedrag vertonen krijgen nog niet de hulp die zij nodig hebben. De aanpak heeft baat bij optimalisering van de samenwerking tussen zorg- en veiligheidsdomein. Pagina geheel lezen en desgewenst doorklikken per onderdeel voor verdieping.

www.vng.nl/rubrieken/onderwerpen/verward-gedrag

Zorg en ondersteuning voor mensen met verward gedrag. De Rijksoverheid bevordert de zorg en ondersteuning voor verwarde personen en biedt hulp aan de samenwerkende partijen. In dit artikel noemen ze 5 prioriteiten.

www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/geestelijke-gezondheidszorg/zorg-en-ondersteuning-voor-mensen-met-verward-gedrag

Krachten bundelen in de buurt (2020). 5 inspirerende verbindingen tussen sociaal werk en ggz bekeken door ervaringsdeskundige bril

www.verwardgedrag.nl/Krachten-bundelen-in-de-buurt.pdf

Levensloop functie en beveiligde intensieve zorg (De Nederlandse GGz, 2020). Een animatie over de werkwijze aan mensen die langdurige bemoeienis of - tijdelijk- beveiligde intensieve zorg nodig hebben in de vorm van de levensloop functie.

www.denederlandseggz.nl/nieuws/2020/levensloopfunctie-en-beveiligde-intensieve-zorg

Een interview met psychiater Jim van Os over oude en nieuwe ggz.

<https://www.psychosenet.nl/video/jim-van-os-oude-en-nieuwe-ggz/>

9 bouwstenen voor een sluitende aanpak van verward gedrag (ZonMW). Pagina geheel lezen en desgewenst doorklikken per onderdeel voor verdieping.

www.zonmw.nl/nl/onderzoek-resultaten/geestelijke-gezondheid/verward-gedrag/9-bouwstenen-voor-een-sluitende-aanpak-van-verward-gedrag/

Per 1 januari 2020 is de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz) ingevoerd. De Wvggz gaat de Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen (Bopz) vervangen. De nieuwe

wet biedt handvatten om meer ambulant en preventief hulp te bieden aan mensen met geestelijke problemen die niet vrijwillig in zorg gaan.

www.dwangindezorg.nl/wvggz

Bestuurlijk akkoord in de geestelijke gezondheidszorg (GGZ) voor de jaren 2019-2022.

https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2018Z13981&did=2018D39363

Enkele artikelen over de ggz in de wijk (2017)

www.movisie.nl/publicatie/ggz-wijk

Verdiepingsmateriaal

3 inspirerende artikelen over samenwerken rondom onbegrepen gedrag (ZonMW, 2020).

www.zonmw.nl/fileadmin/zonmw/documenten/GGz/AVG/Artikelen_Samenwerking_rond_Verward_Gedrag.pdf

Verwarde personen, hoe gaan we daar nu mee om? Uitzending van de monitor op de KRO-NCRV (2019).

<https://pointer.kro-ncrv.nl/onderzoeken/verwarde-mensen>

ZonMw heeft een nieuwe tool die inzicht geeft in projecten van het Actieprogramma Verward Gedrag. Daarmee worden in één oogopslag de ruim 500 projecten zichtbaar op een landkaart van Nederland.

www.zonmw.nl/nl/onderzoek-resultaten/geestelijke-gezondheid/verward-gedrag/praktijkprojecten/

Webinars Dag van Zorg en Veiligheid: Workshop 15: Kansen Wet verplichte GGZ

www.youtube.com/playlist?list=PLVrHTmfh9JA_rA47f0zV_tlaNEEyc1rJy

Aanpak zorg voor mensen met verward gedrag. De Utrechtse regiogemeenten, partners, ervaringsdeskundigen en cliënten zijn samen in 2016 het project 'zorg voor mensen met verward gedrag' gestart.

www.zorgprofessionals.utrecht.nl/hulp-en-ondersteuning-wmo/opvang-en-beschermd-wonen/aanpak-zorg-voor-mensen-met-verward-gedrag/

Websites van betrokken organisaties:

Parnassia groep: www.parnassiagroep.nl/hoe-wij-helpen/verwarde-personen

GGD GHOR: www.ggdghor.nl/home/over-ons/

De Nederlandse GGZ: www.denederlandseggz.nl/

Verward Gedrag: www.verwardgedrag.nl/

Websites waar veel informatie over dit onderwerp te vinden is :

ZonMW: www.zonmw.nl/nl/

Fact teams van de GGZ: www.ggzcentraal.nl/clienten/fact/

Opgave 3: Recidive na detentie voorkomen

Te veel mensen vallen na detentie terug in de criminaliteit met overlast en (lokale) maatschappelijke schade als gevolg. Extra inspanningen van gemeenten, het justitiële domein en partners in het Sociaal Domein zijn nodig om de recidive omlaag te brengen. Het programma Koers en Kansen werkt middels vernieuwende ideeën vanuit de praktijk verder aan een effectieve en toekomstbestendige sanctie uitvoering. Dit kan alleen worden bereikt door betere samenwerking tussen DJI, Justitie, gemeenten en andere lokale partners. In het programma Sociaal Domein (JenV) doen verschillende gemeenten (o.a. Tilburg en Breda) middels city deals mee aan de pilot om ex-gedetineerden succesvol terug te laten keren in de maatschappij. In de visie op het gevangeniswezen van de minister voor Rechtsbescherming worden diverse maatregelen aangekondigd, zoals het regelen van een juridische grondslag voor gegevensdeling, het herzien van covenant en handreiking Re-integratie van ex-gedetineerden en regionale plaatsing. De overtuiging is dat gemeenten al vroeg tijdens detentie een actieve en effectieve rol kunnen spelen bij de voorbereiding van re-integratie. In ieder geval ten aanzien van de vijf basisvoorwaarden: id-bewijs, schulden, zorg, huisvesting en inkomen. Zo ontstaat goede re-integratie, wat zorgt voor minder overlast in de samenleving. Bij gemeenten bestaat bijvoorbeeld behoefte aan indicatiestelling van LVB en WMO tijdens detentie en aan een landelijk gremium om beleid en uitvoering van re-integratie te bundelen.

Basismateriaal

Bestuurlijk akkoord re-integratie ex-gedetineerden en handreiking daarbij. Afspraken tussen het Ministerie van Justitie, Dienst Justitiële Inrichtingen, Reclassering en gemeenten over de inzet die zij plegen ten behoeve van succesvolle terugkeer van ex-gedetineerden. Het bestuurlijk akkoord geheel lezen en desgewenst doorklikken per onderdeel voor verdieping.

www.vng.nl/artikelen/re-integratie-van-ex-gedetineerden

Re-integratie: succesvolle terugkeer van gedetineerden in de maatschappij (DJI, 2020). Een factsheet met daarin de belangrijkste informatie omtrent re-integratie.

<https://www.dji.nl/documenten/publicaties/2020/03/01/infographic-re-integratie-2020>

Webinars Dag van Zorg en Veiligheid: Workshop 7: Scan re-integratie ex-gedetineerden

www.youtube.com/playlist?list=PLVrHTmfh9JA_rA47f0zV_tlaNEEyc1rJy

Zelfscan re-integratie ex-gedetineerden (VNG, 2020). Deze zelfscan faciliteert gemeenten en samenwerkingsverbanden bij hun reflectie op de re-integratie van ex-gedetineerden.

gis.vng.nl/zelfscan/

Een aflevering van de Monitor van KRO-NCRV: Tweede kans voor gedetineerden (2019).

https://www.npostart.nl/de-monitor/10-03-2019/KN_1705611

Verdiepingsmateriaal

Minder kans op ontlopen TBS door nieuwe aanpak (NOS, 2019). Een krantenartikel over een nieuwe aanpak.

www.nos.nl/artikel/2272878-minder-kans-op-ontlopen-tbs-door-nieuwe-aanpak.html

Forensische zorg & veiligheid - lessen uit de casus Michael P. (Onderzoeksraad voor Veiligheid, 2019).

<https://www.onderzoeksraad.nl/nl/page/4920/forensische-zorg-en-veiligheid---lessen-uit-de-casus-michael-p>

Kosten en baten van maatschappelijk (re-)integratie van volwassen en jeugdige (ex-)gedetineerden (WODC, 2016).

https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/2254/2678_Volledige_Tekst_tcm28-233650.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Baan voor ex-gedetineerden helpt bij re-integratie (Exodus, 2018). www.exodus.nl/artikelen/baan-voor-ex-gedetineerden-helpt-re-integratie

Eindrapportage Experiment Re-integratie ex-gedetineerden Breda & Tilburg (Poppens & Pauw, 2019)
Het Bredase project, dat experimenteerde met een multidisciplinair re-integratieteam, maakt deel uit van het Programma Koers en kansen.

www.sanctieuitvoering.nl/projectenlab/documenten/publicaties/2019/11/4/eindrapportage-experiment-reintegratieteam-breda-en-tilburg

Aanpak ex-TBS'ers levert resultaat op (Veiligheidshuizen, 2019).

https://www.veiligheidshuizen.nl/nieuws/2019/280119_aanpak-ex-tbs-ers-levert-resultaat-op

Op zoek naar methoden om recidive tijdens een strafrechtelijk traject in kaart te brengen (Hill, Drieschner en Weijters, 2020).

www.politieacademie.nl/kennisonderzoek/kennis/mediatheek/PDF/99171.PDF

Samen naar betere zorg voor mensen met (potentieel) gevaarlijk gedrag als gevolg van een psychische stoornis en/of een verstandelijke beperking. Ketenveldnorm voor de levenslooppuntie en beveiligde intensieve zorg (GGZ Nederland, 2018).

www.continuiteitvanzorg.nl/uploads/files/Ketenveldnorm%20beveiligde%20zorg%20en%20levenslooppuntie%20-19062018-def%20opmaak.pdf

Websites van betrokken organisaties:

Veiligheidshuis: www.veiligheidshuizen.nl/wat-doet-een-zvh

DJI: www.dji.nl/over-dji/

OM: www.om.nl/organisatie/openbaar-ministerie/documenten/videos/2019/video/het-om-de-film/korte-versie

Websites waar veel informatie over dit onderwerp te vinden is :

Gepubliceerde recidive studies: www.wodc.nl/cijfers-en-prognoses/Recidive-monitor/publicaties/index.aspx

Opgave 4 Mensenhandel

Gemeenten hebben we de verantwoordelijkheid mensenhandel en uitbuiting tegen te gaan en slachtoffers hulp te bieden. Samenwerking tussen de zorg- en veiligheidsketens is hierin essentieel. Doel is dat iedere gemeente in 2022 een duidelijk beleid heeft om de aanpak van mensenhandel te borgen (lokaal of regionaal in een samenwerkingsverband). Daarnaast moet er een landelijk dekkend netwerk zorgcoördinatoren mensenhandel komen. Om gemeenten te ondersteunen bij het maken van beleid, ontwikkelde de VNG het [Kompas Aanpak Mensenhandel](#). Gemeenten, ministeries, CoMensha, CCV, zorgcoördinatoren en ketenregisseurs hebben eraan meegewerkt. Daarnaast zijn er praktische hulpmiddelen beschikbaar bij onder andere het CCV. Ook bestaat er gedeeltelijk al een landelijke ondersteuningsstructuur.

Basismateriaal

Over mensenhandel zijn afspraken opgenomen in het Interbestuurlijk Programma (art. 5.1). Deze houden in: in 2022 hebben alle gemeenten beleid met samenwerking tussen de zorg- en veiligheidsketen, is er passende hulpverlening en opvang, en is er een landelijke dekkend netwerk van zorgcoördinatie. Programma geheel lezen en desgewenst doorklikken per onderdeel voor verdieping. www.vng.nl/rubrieken/onderwerpen/mensenhandel

Het Nederlands Jeugdinstituut heeft een checklist ontworpen waarmee gemeenten kunnen worden ondersteund in het ontwikkelen van beleid specifiek gericht op loverboyproblematiek (een vorm van mensenhandel) (2017).

<https://www.nji.nl/sites/default/files/2021-05/Hoe-pak-je-loverboyproblematiek-aan-Checklist-voor-gemeenten.pdf>

Webinar gemeentelijke aanpak van mensenhandel (VNG, 2020)

www.youtube.com/watch?v=3JDSD3Di204&feature=emb_title

Definitie van mensenhandel, vrouwenhandel, dwang etc (Comensha)

www.comensha.nl/over-mensenhandel/veelgestelde-vragen/#antwoord%201

Verdiepingsmateriaal

Bij het CCV kan informatie gevonden worden over verschillende barrière modellen en het basisniveau bestuurlijke aanpak mensenhandel.

www.hetccv.nl/onderwerpen/mensenhandel/

Programma Samen tegen Mensenhandel (2019). Een integrale programma aanpak tegen seksuele uitbuiting, arbeidsuitbuiting en criminele uitbuiting.

www.wegwijzermensenhandel.nl/Actueel/Nieuwsberichten/programma-samen-tegen-mensenhandel.aspx

Handreiking voor aanbieders en jeugdprofessionals die te maken hebben met (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel/loverboys. Je vindt hierin tips voor een goede samenwerking met politie en OM in de regio.

www.nji.nl/sites/default/files/2021-05/Hoe-zorg-je-voor-goede-samenwerking-met-politie-en-justitie.pdf

Vormen van mensenhandel (Comensha).

www.comensha.nl/over-mensenhandel/vormen-van-mensenhandel/

De toolkit 'Deskundigheidsbevordering mensenhandel' is een hulpmiddel voor professionals bij gemeenten die mensenhandel in hun portefeuille hebben en hiervoor bewustwordingsbijeenkomsten willen organiseren binnen hun organisatie.

www.fairwork.nu/2019/11/04/toolkit-deskundigheidsbevordering-mensenhandel/

VNG artikelen over Mensenhandel

www.vng.nl/nieuws/hulp-om-scholieren-tegen-mensenhandel-te-beschermen

Podcast VNG: Gemeenten en de strijd tegen mensenhandel

www.soundcloud.com/user-100665264/vng-praat-mee-5-gemeenten-en-de-strijd-tegen-mensenhandel?in=user-100665264/sets/vng-praat-mee

Effectonderzoek opvang en behandeling slachtoffers van loverboys en mensenhandel (ZonMw, 2018):

www.zonmw.nl/fileadmin/zonmw/documenten/Corporate/Subsidies/PDF_s/def_oproep_onderzoek_slachtoffers_van_loverboys.pdf

Webinars Dag van Zorg en Veiligheid - Workshop 9: Kompas mensenhandel

www.youtube.com/playlist?list=PLVrHTmfh9JA_rA47f0zV_tlaNEEyc1rJy

Websites van betrokken organisaties:

CoMensha: www.comensha.nl/

Politie: <https://www.politie.nl/onderwerpen/mensenhandel.html>

OM: www.om.nl/onderwerpen/mensenhandel

Immigratie en Naturalisatiedienst: www.ind.nl/over-ind/achtergrondthemas/Paginas/Mensenhandel.aspx

Websites waar veel informatie over dit onderwerp te vinden is :

Wegwijzer mensenhandel: www.wegwijzermensenhandel.nl/

Huiselijk geweld: www.huiselijkgeweld.nl/vormen/mensenhandel

Opgave 5: Radicalisering

Radicalisering van individuen en groepen heeft ontwrichtende effecten op de samenleving. De afgelopen jaren heeft het Rijk daarom met vele landelijke en lokale partners intensief gewerkt aan de preventie van radicalisering. De benodigde basisstructuren en randvoorwaarden voor de aanpak zijn opgezet door het Actieprogramma Integrale Aanpak Jihadisme (van NCTV en SZW, 2014-2017) en de inspanningen van de ministeries van OCW en VWS. De preventieve aanpak zal gezamenlijk door SZW, NCTV, VWS en OCW worden verbreed en verdiept. Weerbaarheid van (lokale)

overheidspartijen, van eerstelijns professionals, van jongeren en hun omgeving en weerbaarheid tegen extremistische boodschappen staan hierbij centraal.

Basismateriaal

Sociale veiligheid is van iedereen. Samenwerking rond veiligheidsvragen, met de focus van de preventie van polarisatie en radicalisering rond scholen, door scholen en partners uit de gemeente (NJI, 2020). www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/Radicalisering/Publicaties-NJi

Hoe faciliteer je als organisatie professionele oordeelsvorming bij vermoedens van radicalisering? (Jepzine, 2020). Een artikel over hoe organisaties hun medewerkers ondersteunen rondom het thema radicalisering.

www.magazines.platformjep.nl/jepzine/2020/04/professionele-oordeelsvorming-bij-radicalisering-vraagt-ook-iets-van-organisaties

De rol van gemeenten in de aanpak van radicalisering (VNG, 2015) NB Voor 85% bruikbaar en wordt waarschijnlijk in 2021 geactualiseerd:

www.vng.nl/sites/default/files/publicaties/2015/20150528-gemeenten_en_radicalisering.pdf

Het preventie classificatiemodel neemt het fenomeen van individuele radicalisering als uitgangspunt, in plaats van de taken van de professional. Het laat zien dat het sociaal domein en het veiligheidsdomein gezamenlijk werken aan een maatschappelijke opgave: het voorkomen en tegengaan van radicalisering (Sociale Stabiliteit, 2020).

www.magazines.socialestabiliteit.nl/socialestabiliteit/2020/10/een-concreet-model-om-radicalisering-te-voorkomen

Verdiepingsmateriaal

Werkwijze informatie delen bij mogelijke radicalisering (Platform JEP, 2020). Hoe neem je zorgvuldig een besluit over het delen van informatie bij zorgen over radicalisering?

www.platformjep.nl/werkwijze-informatie-delen

Werkwijze informatie delen bij mogelijke radicalisering (Platform JEP, 2020). Hoe neem je zorgvuldig een besluit over het delen van informatie bij zorgen over radicalisering?

www.platformjep.nl/werkwijze-informatie-delen

Aanpak radicalisering moet anders. Artikel geschreven door Peer van der Helm, hij is lector residentiële jeugdzorg aan de Hogeschool Leiden en hoofd onderzoek bij Fier (Sociale Vraagstukken, 2019). www.socialevraagstukken.nl/aanpak-radicalisering-moet-anders/

Wijkagenten en leraren zijn eenzaam bij aanpak radicalisering (Sociale Vraagstukken, 2017). De dilemma's die (pedagogische) professionals en hulpverleners ervaren.

www.socialevraagstukken.nl/wijkagenten-en-leraren-zijn-eeenzaam-bij-aanpak-radicalisering/

Toolkit voor preventie radicalisering. De Toolkit Evidence Based Werken bij de Preventie van Radicalisering biedt kennis, geleerde lessen, handige checklists en formats om de interventies om radicalisering tegen te gaan te evalueren.

www.socialestabiliteit.nl/si-toolkit

Persoonsgerichte aanpak voorkoming radicalisering en extremisme (NCTV en Ministerie van Justitie & Veiligheid, 2017). Handleiding voor gemeenten, politie, Openbaar Ministerie en ketenpartners.

www.repository.officiële-overheidspublicaties.nl/externebijlagen/exb-2017-43246/1/bijlage/exb-2017-43246.pdf

Websites van betrokken organisaties:

Platform JEP: www.platformjep.nl/

Landelijk Steunpunt Extremisme: www.landelijksteunpuntextremisme.nl/

Stichting School en Veiligheid: www.schoolenveiligheid.nl/

Nederlands jeugdinstituut www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/Radicalisering

Websites waar veel informatie over dit onderwerp te vinden is :

Expertise-Unit Sociale Stabiliteit: www.socialestabiliteit.nl/

Rijksopleidingsinstituut tegengaan Radicalisering:

www.tegengaanradicalisering.nl/

Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en veiligheid: www.nctv.nl/

De rode draden en beschikbare kennis

Elke rode draad wordt toegelicht en daarna volgen een aantal links naar materiaal (tekst, webinars, animaties) die als basis- of verdiepingmateriaal bestudeerd kunnen worden.

Rode draad 1: Belang van integraal samenwerken

Het is voor gemeenten effectiever om de onderwerpen op het snijvlak van zorg en veiligheid integraal aan te pakken en te verbinden. Het gaat namelijk vaak om ingewikkelde en ernstige problemen met veel verschillende samenwerkingspartners vanuit verschillende domeinen. Vaak gaat het om kleine aantallen ernstige én verschillende problemen in één casus. De verscheidenheid aan partners maakt het speelveld complex en maakt de keten- of netwerksamenwerking ingewikkeld.

Voor alle opgaven zijn partners uit zowel zorg- als veiligheidshoek nodig. Het gaat binnen zorg en veiligheid echt om de thema's op het snijvlak van de domeinen van zorg en veiligheid. Hierbij is integraal samenwerken essentieel om voor een veilige en inclusieve samenleving te zorgen. Specialistische kennis binnen gemeenten op de individuele onderdelen van zorg en veiligheid is schaars. Neem bijvoorbeeld het onderwerp mensenhandel. Kennis hiervan is niet in iedere gemeente aanwezig, terwijl het probleem zich in elke gemeente voor kan doen. Om samen beter te worden is uitwisseling van kennis en regionale samenwerking van gemeenten met haar partners nodig.

Basismateriaal

Een terugblik naar een conferentie Zorg en Veiligheid in de regio Zuid (2020). Georganiseerd door GGZ Nederland, de VNG en het project 'van verwarring naar verbinding'. Centraal staat het samenwerken aan een veilige en inclusieve samenleving.

www.ggz.maglr.com/congres-velthoven-23-januari-2020/cover-en-inleiding

Algemene informatie op het gebied van het zorg- en veiligheidsdomein (VNG). Hierin is informatie te vinden over regio pilots, gerelateerde onderwerpen en een animatie over de persoonsgerichte aanpak en de daarvoor benodigde samenwerking op het snijvlak van zorg en veiligheid. Animatie bekijken en desgewenst doorklikken per onderdeel voor verdieping.

www.vng.nl/rubrieken/zorg-en-veiligheid

Regio pilots Zorg en Veiligheid (VNG). De regio pilots zijn experimenten die tot doel hebben om in drie regio's te komen tot een regionale bestuurlijke samenwerking tussen gemeenten, zorgaanbieders, politie, openbaar ministerie en andere partners die actief zijn op de terreinen van zorg, welzijn, veiligheid en strafrecht (bestuurlijke samenwerking 'zorg en veiligheid').

www.vng.nl/artikelen/regiopilots-zorg-veiligheid

Webinar Regionale Samenwerking Zorg en Veiligheid (VNG, 2020). Door landelijk adviseur zorg en veiligheid van VNG.

www.youtube.com/watch?v=7AcZisOsGq0&feature=youtu.be

Webinars Dag van Zorg en Veiligheid - Workshop 2: Veiligheid is van iedereen, maar wie neemt de regie? www.youtube.com/playlist?list=PLVrHTmfh9JA_rA47f0zV_tlaNEEyc1rJy

Algemene informatie over hoe de gemeente werkt (Prodemos)

www.prodemos.nl/kennis-en-debat/publicaties/informatie-over-politiek/de-gemeente/de-organisatie/

Verdiepingsmateriaal

Op deze pagina is de publicatie te downloaden die ingaat op de mogelijkheden van domeinoverstijgende financiering bij samenwerken.

www.vilans.nl/producten/domeinoverstijgende-financiering-grip-op-verschuivende-kosten-en-baten

Betere samenwerking tussen zorg en veiligheid van Programma Sociaal Domein. Met als doel om vernieuwing in het zorg- en veiligheidsdomein te realiseren.

www.programmasociaaldomein.nl/trajecten/betere-samenwerking-tussen-zorg-en-veiligheid

Webpagina met algemene informatie over de verplichtingen en ontwikkelingen binnen gemeenten en mogelijkheid om door te klikken naar andere bronnen.

www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/beschermd-wonen-en-maatschappelijke-opvang/beleid-beschermd-wonen-en-maatschappelijke-opvang

Handelingsperspectief Zorg en Veiligheid (VNG, 2018). Dit document is bedoeld als handvat voor het leggen van de verbinding tussen zorg en veiligheid voor bestuurders van gemeenten. Het biedt een overzicht van het speelveld waar gemeenten in Nederland mee te maken hebben op het snijvlak van het zorg- en het veiligheidsdomein. Het geeft een overzicht van concrete instrumenten waarmee bestuurders sturing kunnen geven.

www.vng.nl/sites/default/files/publicaties/2018/20180718-handelingsperspectief-zorg-en-veiligheid.pdf

Toolkit 16-27 helpt gemeenten met extra begeleiding jongeren (VNG, 2017).

In de toolkit vinden gemeenten én professionals informatie om samen een integrale en toekomstgerichte aanpak te maken, waardoor jongeren in een kwetsbare positie betere kansen krijgen op weg naar zelfstandigheid.

www.vng.nl/nieuws/toolkit-16-27-helpt-gemeenten-met-extra-begeleiding-jongeren

Redelijk beknopte toelichting op de verschillende wetgevingen binnen het zorgstelsel (2016).

https://na.eventscloud.com/file_uploads/d264531c5bd30ce1e9d6d4a88ff96179_Het_Nederlandse_Zorgstelsel.pdf

Verborgen strijd in het veiligheidsdomein: over samenwerking tussen politie en gemeente bij de bestuurlijke aanpak van overlast en criminaliteit (Salet, R., 2019)

www.bjutijdschriften.nl/tijdschrift/tijdschriftveiligheid/2019/1/TvV_1872-7948_2019_018_001_001.pdf

Gegevensuitwisseling bij samenwerking rondom casuïstiek in het zorg- veiligheidsdomein (2020).

Een handreiking die als leidraad kan worden gebruikt door samenwerkingsverbanden.

www.vng.nl/sites/default/files/2020-08/handvat-gegevensuitwisseling-zvh-versie-2.2.pdf

Om te zorgen voor een betere samenwerking en de gemeenten en regio's vraaggericht te ondersteunen bij de groep kwetsbare personen die door verschillende oorzaken onvoldoende levensbrede hulp ontvangt en daardoor onvoldoende kan deelnemen aan de samenleving, is het Verbindend Landelijk OndersteuningsTeam (VLOT) in het leven geroepen.

<https://vng.nl/artikelen/over-het-verbindend-landelijk-ondersteuningsteam-vlot>

Discussienotitie Zorg en Veiligheid (VNG, 2018). Met behulp van deze green paper probeert de VNG het gesprek op gang te brengen tussen alle partners over een essentieel onderdeel van de transformatie van het sociaal domein: de verbinding van zorg, welzijn, veiligheid en straf.

www.vng.nl/publicaties/discussienotitie-zorg-en-veiligheid

Een reeks interviews met mensen die werken op het grensvlak van zorg en veiligheid.

<https://vng.nl/artikelen/interviews-over-zorg-en-veiligheid>

Websites van betrokken organisaties:

www.platformwoonoverlast.nl/aanpak-2/

Rode draad 2: Privacy en gegevensdeling

Wie op lokaal niveau moet samenwerken in het sociaal domein en/of het zorg- en veiligheidsdomein, moet ook de noodzakelijke persoonsgegevens kunnen delen. Bij deze uitwisseling worden in de lokale praktijk de vereisten vanuit privacywetgeving vaak als een belemmering ervaren om te komen tot de gewenste aanpak van complexe maatschappelijke problemen. Te vaak wordt daardoor niet de gewenste hulp of zorg geboden, of blijft handhaving achterwege.

In voorgaande jaren is al veel gedaan door rijk, gemeenten en maatschappelijke partners om privacy te borgen in de lerende praktijk. In het programma zorg- en veiligheidshuizen zijn medewerkers getraind en opgeleid. Dit heeft echter nog niet geleid tot een vermindering van de ervaren problematiek. Deze problematiek betreft enerzijds de borging van privacy in processen binnen én tussen uitvoeringsorganisaties. En anderzijds de - nog te beperkte - kennis en kunde bij zowel de professionals als hun managers en bestuurders. Tevens zijn er knelpunten in wet- en regelgeving. Via het programma sociaal domein wordt via de Uitwisseling Persoonsgegevens en Privacy (UPP) gewerkt aan betere gegevensdeling in de ketensamenwerking. Bestuurlijke agendering van het thema gegevensuitwisseling en privacy blijft belangrijk en kan wellicht nog beter. Tevens kan praktische ondersteuning worden georganiseerd voor het borgen van privacy in organisaties.

Basismateriaal

Hoe kunnen we gegevens uitwisselen in het sociaal domein en tegelijk de privacy van mensen waarborgen? (Programma Sociaal Domein). Pagina geheel lezen en desgewenst doorklikken per onderdeel voor verdieping.

www.programmasociaaldomein.nl/trajecten/uitwisseling-persoonsgegevens-en-privacy-upp

Handvat Gegevensuitwisseling zorg en veiligheid (VNG, 2020). In dit handvat voor de gegevensdeling hebben vertegenwoordigers van ketenpartners, managers Veiligheidshuizen, VNG en VenJ gezamenlijk een eenduidige interpretatie van de geldende wet- en regelgeving opgesteld.

www.vng.nl/publicaties/handvat-gegevensuitwisseling-zorg-en-veiligheid

Webinars Dag van Zorg en Veiligheid - Workshop 1: Gegevens delen

www.youtube.com/playlist?list=PLVrHTmfh9JA_rA47f0zV_tlaNEEyc1rJy

Webinars Dag van Zorg en Veiligheid - Workshop 11: Gegevens delen WAMS

www.youtube.com/playlist?list=PLVrHTmfh9JA_rA47f0zV_tlaNEEyc1rJy

Verdiepingsmateriaal

Werkwijze informatie delen bij mogelijke radicalisering (Platform JEP, 2020). Hoe neem je zorgvuldig een besluit over het delen van informatie bij zorgen over radicalisering?

www.platformjep.nl/werkwijze-informatie-delen

Rode draad 4: Multiproblematiek en persoonsgerichte aanpak

Gemeenten hebben vaak te maken met casussen waarin verschillende problemen zich opstapelen. Gemeenten hebben een belangrijke rol te vervullen bij de aanpak van multiproblematiek. Ze kunnen regionaal organiseren dat alle betrokken partijen samenwerken bij het in beeld krijgen van zorg en veiligheidsproblemen en zij verwijzen inwoners naar de juiste plek. Regionaal zou ook bepaalde specialistische hulp kunnen worden aangeboden, bijvoorbeeld voor ex-gedetineerden. Sommige gemeenten constateren een wildgroei aan diverse meldpunten waardoor inwoners niet meer altijd weten waar zij moeten zijn. Binnen de organisatie van de keten is het bovendien niet eenvoudig om overzicht te houden over de trajecten en hulpvragen die parallel lopen ten aanzien van één bewoner of gezin. Goede samenwerking en heldere communicatie kan eraan bijdragen dat inwoners zich veilig voelen, veilig zijn en duurzaam regie krijgen over hun eigen leven.

Basismateriaal

Mensen met multiproblematiek hebben ondersteuning nodig op verschillende leefgebieden, bijvoorbeeld veiligheid, wonen, werken en financiën. Daar is de expertise van diverse professionals bij nodig. Meervoudige en complexe problemen vragen om een integrale manier van samenwerken met partners, die hulp op elkaar afstemmen. Op deze website delen en verbinden we praktisch toepasbare kennis en ervaringen over het samenwerken met mensen met multiproblematiek. Overzichtelijk en in samenhang, gericht op het versterken van de gezamenlijke aanpak.

www.platformmultiproblematiek.nl.

In de (Zorg- en) Veiligheidshuizen werken zorg, politie, OM, reclassering en gemeenten (regionaal) samen aan complexe zorg- en veiligheidsproblemen. De multidisciplinaire en persoonsgerichte aanpak blijkt een belangrijke succesfactor bij het bieden van ondersteuning en het terugdringen van criminaliteit en overlast en maatschappelijke uitval. De bestaande samenwerkingsverbanden vragen om doorontwikkeling, vandaar de Meerjarenagenda.

www.veiligheidshuizen.nl/nieuws/2020/300620_zorg-en-veiligheidshuizen-in-nederland-staan-op-de-kaart

De Doorbraakmethode helpt sociale professionals om een maatwerkplan met een huishouden te maken. De methode helpt gemeenten, zorgverzekeraars en woningcorporaties om ongelijke gevallen ongelijk te behandelen, zonder in te boeten op voorspelbaarheid en betrouwbaarheid naar andere mensen.

www.openvizier.studio/instituut-voor-publieke-waarden-animatiefilm

Webinars Dag van Zorg en Veiligheid - Workshop 12: Multiproblematiek Deventer

www.youtube.com/playlist?list=PLVrHTmfh9JA_rA47f0zV_tlaNEEyc1rJy

Verdiepingsmateriaal

FACT Nederland. Een FACT-team is in staat efficiënt zorg op de verschillende domeinen en met wisselende intensiteit te bieden of er garant voor te staan dat het wordt geboden.

www.f-actnederland.nl/wat-is-f-act/

Webinars Dag van Zorg en Veiligheid - Workshop 17: PGA monitor midden Nederland

www.youtube.com/watch?v=GOLM3MqhKpk&list=PLVrHTmfh9JA_rA47f0zV_tlaNEEyc1rJy&index=20&ab_channel=DagvanZorgenVeiligheid

Samen werken aan veiligheid in Rotterdam: een onderzoek bij JBRR, Enver en de wijkteams (2019).

www.igj.nl/zorgsectoren/jeugd/publicaties/rapporten/2019/04/16/samen-werken-aan-veiligheid-in-rotterdam-een-onderzoek-bij-jbrr-enver-en-de-wijkteams

Persoonsgerichte aanpak op maat (Veiligheidshuis Fryslan). Maatwerk overleggen passen volledig binnen de werkwijze en het kader van het Veiligheidshuis en nemen een grote plaats in. Het maken van een plan van aanpak met alle direct betrokken partijen geeft de meeste kans op goede resultaten.

www.veiligheidshuisfryslan.nl/onderwerp/persoonsgerichte-aanpak-op-maat#.X4RigXgzZQJ

Persoonsgerichte benadering (DJI). De persoonsgerichte benadering van gedetineerden is een van de pijlers van een modern gevangeniswezen.

www.dji.nl/justitiabelen/volwassenen-in-detentie/persoonsgerichte-benadering

Persoonsgerichte aanpak (Politie). Verminderen overlast en criminaliteit door Persoonsgerichte aanpak.

www.hetccv.nl/Dadergerichte_aanpak_van_geweld/180305_Factsheet_Persoonsgerichte_aanpakDEF.pdf

Blijvend Veilig (voorheen: Effectieve aanpak Jeugdbescherming) richt zich op het ontwikkelen van een nieuwe werkwijze om de veiligheid in gezinnen en huishoudens te realiseren die duurzaam, effectief en perspectiefvol is.

www.zorgomregioamsterdam.nl/transformatieplan/projecten/project-7-effectieve-aanpak-jeugdbescherming/

Rode draad 4: Preventie en vroegsignalering

Vroegsignalering is een rode draad die door alles heen loopt. De aansluiting van zorg- en veiligheidshuizen, de gespecialiseerde zorg, veilig thuis op de eerste lijn en de wijkteams is een vraagstuk dat veel gemeenten en haar partners bezighoudt. Preventie houdt voor zorg en veiligheid in dat er opgetreden wordt voordat escalatie van de problematiek plaatsvindt. De vroegste, 'positieve' en klinische gezondheidspreventie biedt dan geen soelaas meer. Aandacht is nodig voor mensen die al in de problemen zijn gekomen, maar waar het nog mogelijk is tijdig te interveniëren, bijvoorbeeld ook al tijdens detentie.

Basismateriaal

De Nederlandse ggz staat voor een veilige samenleving en voor veilige zorg. Door vroegsignalering willen we voorkomen we dat mensen uit balans raken.

www.denederlandseggz.nl/waardenetwerken/zorg-en-veiligheid/vroeg-signaleren-en-passende-zorg-bieden

Toolkit voor preventie radicalisering (Expertise-Unit Sociale Stabiliteit, 2019). Er is een online toolkit ontwikkeld die gemeenten ondersteunt om radicalisering effectiever te bestrijden.

www.veiligheidshuizen.nl/nieuws/2019/270819_toolkit-voor-preventie-radicalisering

In zes stappen meer grip op preventief jeugdbeleid (NJI). In zes stappen kunt u samen met uw partners een resultaatgericht preventief jeugdbeleid ontwikkelen.

www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/Preventief-jeugdbeleid/In-zes-stappen-meer-grip-op-uw-preventief-jeugdbeleid

Preventie en Vroegsignalering. Natuurlijk kun je in allerlei protocollen afspreken hoe je handelt als iemand verward gedrag vertoont. Maar preventie en vroegtijdig signaleren is slimmer. Ogen en oren in de wijk kunnen vroegsignalering garanderen en escalatie voorkomen.

www.magazine-on-the-spot.nl/verwardgedrag2017/preventie-en-vroegsignalering/index.html

Verdiepingsmateriaal

Resocialisatie en Nazorg (DJI). Tijdens het verblijf in de JJI wordt gewerkt aan het voorbereiden op de arbeidsmarkt, door het aanleren van arbeidsvaardigheden, geven van praktijkgericht onderwijs en aanbieden van leer- en werkplekken.

www.dji.nl/justitiabelen/jongeren-in-detentie/resocialisatie-en-nazorg

Ruwe Diamanten. Het educatieve programma rondom documentaire Ruwe Diamanten is ervoor om bewustwording te vergroten over de invloed van de inspiratiebronnen van jonge jongens, in de straatcultuur en in het onderwijs.

www.ruwediamanten.com/

Het Jeugd Preventie Team (GGD Hollands-Midden, 2019). Het Jeugd Preventie Team (JPT) biedt trajectbegeleiding aan jongeren tot 18 jaar die in aanraking zijn gekomen met de politie of die vatbaar zijn om crimineel gedrag te ontwikkelen. www.ggdhm.nl/thema-s/item/het-jeugd-preventie-team-jpt

Jellinek Jeugd Preventie (Jellinek). Informatie en advies voor jongeren tussen 12 en 23 jaar over alcohol, drugs, gokken en gamen. www.youtube.com/watch?v=Z-WAXBsetmo

Het Nederlands Jeugdinstituut biedt in dit paper een onderbouwde visie op de knelpunten en oplossingsrichtingen bij de zorg voor de veiligheid van kinderen (NJI, 2020).

www.nji.nl/nl/Kennis/Publicaties/NJi-Publicaties/Veiligheid-in-gezinnen-een-zaak-voor-iedereen

Documentaire over de broederschap van Nahib en Nabil Hamidi. Twee twintigers geboren in Afghanistan. Brotherhood Documentaire (2020). www.youtube.com/watch?v=QipHiAGDsX0

Het Scholings- en Trainingsprogramma, vastgelegd in de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen, is een instrument dat voorziet in de geleidelijke overgang van de JJI naar de vrije maatschappij. (Commissie van Toezicht Kenniscentrum).

https://www.commissievantoezicht.nl/dossiers/verblijf_in_jeugdinrichting/STP/scholing--en-trainingsprogramma/#:~:text=Het%20Scholings%2D%20en%20Trainingsprogramma%20

Basisniveau bestuurlijke aanpak van hennepcriminaliteit (CCV, 2016). Een voorbeeld van een vorm van preventie.

www.hetccv.nl/Drugsbeleid/Documenten/Flyer_Hennepcriminaliteit_digitaal_.pdf

Naar school zonder ontbijt, maar met mes (Volkskrant, 2020). Een artikel over de problematiek op een school in de Amsterdamse Bijlmer. Leerlingen die met messen naar school komen en leerlingen die op de dodenlijst staan. Het is de realiteit van deze VMBO-school. Directie en docenten werken uit alle macht aan een veilig klimaat.

www.volkskrant.nl/kijkverder/v/2020/naar-school-zonder-ontbijt-maar-met-ees~v379709/